

2. Сердюк Н. В. Педагогическая герменевтика в деятельности руководителя органа внутренних дел : автореф. дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01. М., 2010. URL: <http://www.dissers.ru/2pedagogika/pedagogicheskaya-germenevtika-deyatelnosti-rukovoditelya-organa-vnutrennih-del-specialnost-13-00-01-obschaya-pedagogika-istoriya-pedagogiki.php> (дата звернення: 24.02.2020)

Отримано 26.02.2020

УДК 808.5:351.74(477)(06)

Юлія Михайлівна КОРОТКОВА,

*професор кафедри гуманітарних дисциплін факультету № 2
Донецького юридичного інституту МВС України (м. Маріуполь),
доктор педагогічних наук, доцент;*

 <https://orcid.org/0000-0003-2919-5545>

УДОСКОНАЛЕННЯ КУЛЬТУРИ МОВЛЕННЯ МАЙБУТНЬОГО ПРАВООХОРОНЦЯ

Визначено сутність і зміст поняття «культура мовлення майбутнього правоохоронця», виокремлено та схарактеризовано компоненти структури досліджуваного поняття. Запропоновано введення до навчальних планів підготовки фахівців-правоохоронців міждисциплінарного курсу «Основи ефективного спілкування», що складатиметься з декількох взаємопов'язаних модулів, кожний з яких викладатиме відповідний фахівець у тісній взаємодії один з одним.

На підставі узагальнення поглядів українських і зарубіжних учених на сутність поняття «культура мовлення» [1–7], ми під культурою мовлення майбутнього правоохоронця розуміємо багаторівневу професійно особистісну якість, що виявляється в досконалому володінні мовою, її нормами, вміннями правильно, точно, виразно передавати свої думки, впливати на почуття й емоції слухачів за допомогою мовних і позамовних засобів, добираючи останні відповідно до мети та ситуації спілкування.

Структура культури мовлення майбутнього правоохоронця, на нашу думку, складається з сукупності таких компонентів: мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, психологічного, афективного, міжкультурного, що схематично можна подати в рисунку 1.

Мотиваційний компонент передбачає інтеріоризацію загальнокультурних, національних, мовних, професійних цінностей суспільства в особистісні, перетворення їх у відповідні професійні якості, що проявляються в повсякденній поведінці як складові елементи культури професійного мовлення на емоційно-чуттєвому рівні.

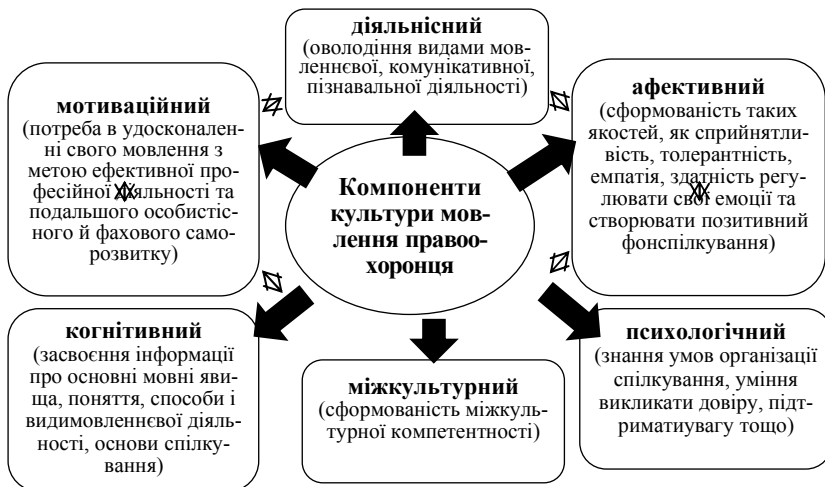

Рисунок 1 – Структура культури мовлення юриста

Когнітивний компонент передбачає оволодіння курсантами необхідною мовленнєвою інформацією, знаннями основ організації ефективного спілкування, знаннями фахових дисциплін, знаннями методів і форм самовиховання, самовдосконалення, саморозвитку в сфері культури професійного спілкування.

Діяльнісний компонент потребує оволодіння необхідними прийомами, що відповідають чотирьом формам мовленнєвої діяльності: говоріння, читання, слухання, письмо [2, с. 6–7; 5, с. 271].

Афективний компонент виявляється в сформованості таких якостей, як сприйнятливість, толерантність, емпатія, здатність регулювати свої емоції та створювати позитивний фон спілкування, протистояти ксенофобії тощо.

Зміст *психологічного компоненту* включає в себе орієнтування в особливостях особистості співрозмовника в умовах конкретної діяльності, знання психологічних прийомів викликати в нього довіру в процесі комунікації, знання умов організації спілкування, що сприяє особистісному розкриттю учасників спілкування, вільному вираженню емоцій.

Нарешті, *міжкультурний компонент* синтезує сукупність знань, умінь, ставлень, ціннісних установок, обумовлених метою й завданнями міжкультурного спілкування на засадах взаємоповаги, взаєморозуміння, взаємозбагачення. Для продуктивного міжкультурного спілкування необхідним є знання правоохоронцем національно-культурних особливостей представників етносів, з якими йому необхідно буде співпрацювати.

Аналіз робочих навчальних планів підготовки поліцейських за спеціальністю «Правоохоронна діяльність» Донецького юридичного інституту показав, що недостатньою є кількість навчальних дисциплін, які покликані формувати й удосконалювати культуру мовлення майбутнього правоохоронця. Серед них можна назвати такі як: «Українська мова за професійним спрямуванням» та «Ефективна комунікація». Утім кількість годин, яка відводиться на їхнє засвоєння є досить обмеженою. На наш погляд, до навчальних планів варто було б ввести міждисциплінарний курс під назвою «Основи ефективного спілкування», який би складався з кількох взаємопов'язаних модулів, кожен з яких викладав би відповідний фахівець у тісній взаємодії один з одним. Наприклад, до таких модулів можна було б віднести: «Емпатія та її формування», «Психологічні основи ефективного спілкування. Подолання страху публічного виступу», «Вербальні і невербальні засоби спілкування», «Мистецтво введення ділової/професійної бесіди» тощо. В якості заліку з дисципліни курсанти могли б презентувати певний вид публічного виступу (доповідь, промова, репортаж тощо).

Окрім цього, викладачі усіх без винятку навчальних дисциплін з першого року навчання мають піклуватись про удосконалення культури мовлення майбутнього правоохоронця шляхом заохочення до дискусій, висловлення власної точки зору, її обґрунтування тощо.

Таким чином, формування культури мовлення майбутніх поліцейських – це досить складний і тривалий процес, до якого мають бути залучений увесь професорсько-викладацький і офіцерський склад вишу.

Список бібліографічних посилань

1. Барановська Л. В., Циганій С. О. Культура мови як складова культури професійно-правового спілкування працівників юридичної галузі. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка, психологія*. 2015. № 6. С. 23–25.
2. Гороховська Т. В. Формування культури професійного мовлення майбутніх працівників органів внутрішніх справ : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Хмельницький, 2007. 20 с.
3. Клименко С. І. Формування культури професійного мовлення майбутніх учителів української мови та літератури у процесі фахової підготовки : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Київ, 2017. 285 с.
4. Окуневич Т. Г. Культура мовлення майбутнього вчителя-словесника в умовах українсько-російської двомовності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Херсон, 2003. 224 с.
5. Руколяньська Н. В. Формування культури фахового мовлення майбутніх правників. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2015. Вип. 42. С. 268–275.
6. Хасанова Л. Р. Формирование профессионально-речевой культуры будущего учителя начальных классов : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. Уфа, 2000. 20 с.

7. Царик О. Наукові засади формування культури мовлення. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2014. № 10. С. 72–78. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/16661/1/1.pdf> (дата звернення: 10.02.2020).

Отримано 18.02.2020

УДК 371.322:378.126

Андрій Олександрович КУЧЕРЯВИЙ,
*професор кафедри військової психології та педагогіки
Військового інституту Київського національного
університету імені Тараса Шевченка,
доктор педагогічних наук, доцент*

КУРСАНТ ВИЩОГО ЗАКЛАДУ ОСВІТИ ВІЙСЬКОВОГО ТИПУ ЯК СУБ'ЄКТ САМОУПРАВЛІННЯ НАВЧАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Класична система управління вищим закладом освіти містить різних посадовців, проте курсант не належить до неї. Водночас майбутній офіцер здійснює самоуправління навчальною діяльністю. Ця обставина недостатньо вивчена фахівцями та зумовлює проблему дослідження. Її розв'язання полягає, зокрема, у дослідженні функцій майбутнього офіцера, які він виконує в процесі самоуправління навчальною роботою. Такими функціями є мотиваційна (має системно-мотиваційну та самомотиваційну похідні), конструктивна (похідні – функції цільового самовизначення та створення навчальних умов), організаційна (похідними є планування навчальної роботи та її поточна самоорганізація), самостимулювання та самоконтролю.

У жодних нормативних документах студенти та курсанти ВЗО не представлені як особи, що виконують управлінські функції. Водночас вони здійснюють планування, організацію, контроль й інші управлінські дії щодо власної самостійної роботи та навчання в цілому. Ця обставина свідчить про невідповідність теорії управління освітою дійсній практиці самоуправління курсантами та студентами навчальною діяльністю, що не дозволяє в повній мірі реалізуватися системі управління, зокрема у ВЗО військового типу та, як наслідок, підвищити ефективність освітнього процесу. Розв'язання цієї проблеми вимагає, у тому числі, визначення функцій самоуправління курсантами ВЗО військового типу їхньою навчальною діяльністю, що і є метою цього дослідження.

Сукупність зазначених функцій ми визначимо на підставі положень класичної теорії менеджменту [1], теорії управління у вищих закладах освіти [2] та власного досвіду [3; 4].

Першою з них є **мотиваційна** функція курсанта, яка, вважаємо, має дві похідні функції – **системно-мотиваційну** та **самомотиваційну**.